

El llenguatge

Escampar la boira

2/VII/1970

El verb escampar, el principal significat del qual el Diccionari Fabra defineix amb tres sinònims, espargir, dispersar i disseminar, és sens dubte un mot molt popular i característic del català. La seva formació és anàloga a la de molts altres verbs populars, com estavellar, esfullar, esllomar, esbrinar, escuar, esclofollar, etc, obtingut amb un substantiu —camp en el cas que ens ocupa especialment— i el prefix es, que indica dispersió, disgregació, i alguns dels quals —com estavellar i esbrinar, a més de escampar— han ampliat notablement el seu camp de significació. Escampar, efectivament, no s'usa avui únicament significant «dispersar pels camps», que devia ésser el seu valor originari, d'acord amb el dels seus elements formatius —un poble de cases escampades—, sinó, en un sentit ampli del tot, «dispersar per qualsevol superfície» i fins i tot «divulgar, propalar». Es així que escampar ha esdevingut el verb més habitual i normal per a expressar aquesta idea general de dispersió i que els seus equivalents indicats, especialment espargir, són més aviat reservats per al llenguatge culte o literari, com a formes de recurs.

Per això sobta tant que algú no deixi d'incórrer en castellanismes tan declarats com «esparcir», «desparramar» o «desperdigar», que hom pot trobar fins i tot en alguns textos impresos. Dit més exactament, el primer, «esparcir», és únicament en l'expressió escrita de la llengua en què algunes vegades ens sorprenem de trobar-lo, tant més que, com diem, no és pas gens habitual, ni de bon tros, en la llengua parlada. Hom podria pensar, fins i tot, si no es tracta d'un simple error tipogràfic, «esparcir» per espargir, però, ben mirat, és poc probable, ja que el verb espargir —contra el qual no hi ha res a objectar— és avui molt poc habitual, segurament desplaçat per escampar. Espargir i «esparcir» tenen un origen comú, són formes corresponents, però la forma del castellà s'ha fet més usual, mancada, sens dubte, d'una altra forma concurrent més popular.

Cal posar en relleu, a més, la capacitat que escampar ha demostrat per a la derivació i la formació d'expressions idiomàtiques: escampada, escampadissa, escampall —un escampall d'ossos que farà feredat—, l'hereu escampa, anar a escampar la boira, etc.

Albert Jané